ZRZESZ KASZËBSKÔ

CZĄDNJIK
KASZEBSKJICH ZAJMOV

V MJONO BOSKJI
NORODNI VZENJIK

Vëdovający i redaktor wodpovjedzalni:
IGNACY SZUTENBERG – GDYNIA
ul. Swiętojańska 14.

»Zrzesz Kaszëbskô« vëchodô 1 roz v mjesący. Przedpłatnô je rocznje 3.00 zł; kvartalno 0,75 zł. Cządk 25 gr.

NR 10 | KARTUZE, rujan 1938 | ROK VI

HISTOREJÔ KASZEBOV

dr Al. Majkovskjigo

Księga przeszłosce, vspomjinkji vjalgjich i zniszczałech vësiłkov budaceji i wutrzimanjô kroju pomorskjigo. Rozmiszlevanjė nad głovjama vjalgji kjedes ale rozdzarti rodzezne pomorskji. A dziso? Przedesłovk godo: „Przyjąć zatym należy dzieło dr Majkowskiego jako owoc życia całego i wyraz światopoglądu Pomorzanina, dążącego do odrodzenia Kaszubów i marzącego o wskrzeszeniu ze szczątków pogermanizacyjnych nowego wielkiego Pomorza“. Vjelgô meslô, gromjistô, zrodzałô przë njiszczejącech grobach pomorskjich książętov i na mògjełach jech mjinjoni chvałe.

Historejô Majkovskjigo to vjalgji zvart v historografji pomorskji. Njic z ne, że nje pjisoł jeji zavodovi historik: je ale vëtvorę desze historika. Pomjonnjik vëtrzimałi, chteren procemstavji sę vszedni wumeslni mesle. Zakuńczenjė vskozivô, komu ksążkę tę przeznaczeł. „Drogocenna ziemia, ale drogocenniejszy jeszcze lud, który zbudzony po tylu latach dla Rzeczypospolitej jako swej matki przechował nieobliczone możliwości”. Młodim kaszebskjim, procejącim dlo pospolnigo dobra, dlo Polskji i deji lechickji wostavjeł ta zdanjė. Matką mô bec dlo naji Rzeczpospolita, wobjimnąc najimô svim mocnim remjenję, vzic v wopjekę, kultivovac naji vortnosce i pjarcė. Nje nagjibac i zmuszivac naji do porzucenjigo i zabaczenjigo naji przeszłosce, nje vedzerac nom naji kaszebskji desze. Nje je możno podchodac do naji jakno do njesvego, nje je volno z nama wobchodac sę po macoszemu. Zez pospolnigo dobra muszą brac vszetcе po rovnimu. V kroju rządzec muszi mądrosc politicznô; wod nji v belni mjerze zoleżi zvjarcė lednosce. Tam gdze dobivający v cigu jistnjenjigo jakjigos kroju złożonigo bele vastami, a reszta wupjichnjęto, takji kroj po stalatach jistnjenjigo rozpodoł sę (Turcejô); zos v złożonech, ale tolerancijnech, rożnjiee zagjinęłe (Szvajcarejô).

Je historejô Majkovskjigo wodpovjedzą Njemcom. Je historeją bjotkov z njemczezną, z chterni nasz part Kaszebjizne vëszed zvecęsko. Tim Njemcom, chterni łżą i falszevje całi svjat informireją wo njibe wodvjeczni zemji njemjeckji doł krotkji ale mocnė wodrzeknjęcė „apage“! Przë tim wodrzeknjęcim vszetkji dokoze wuczonich bladną, vszetkji jich rozprave robją sę moli, bo to jedno vëstarczi za vszelejakji provde.

Historejô da też wodrzeknjęcė tima Polochom, chterni naji mają za Njemcov, kjede njeroz bjerą za regułę vëbrekji njewodpovjedzalnech ledzi. V czase povstanjigo 1863 r. vjele, baro vjele beło Polochov-zdrajcov i to vstrzod vszetkjich sferov i stanov, rovnak njicht nie povjedzoł, że Polosze to Rusce. Przëtim postępovanjė tich Polochov je vësoko krzëvdzący. Kto sobje przezdrzoł przedvojenni cządnjikji polskji, ten przeczetoł, jakjich z naji robjile Słovjanov, z jaką mjełotą pjisele wo nas. Dzisodnjem czase sę wobrocełe: njechterni atakują nas z bezvstidną zjadlevoscą. Më wo tim dobrze pamjętomë i vjedno mdzemë procem tim vëstępovale.

Historejô na kuńcu samim Kaszebom vskoza, czim bele, gdze zdrzodło jich sełe i zdrovotnosce. Przekreslec wona muszi njezdecidovanjė tich, chterni z kaszebjizne robją so pole do povjększenjigo karjere, chterni na sprave kaszebskji zdrzą martvim wokę kapitaleste. Vjerzimë, że takji ledze njikomu njick dobrigo nje przënjesą. Polsce i Kaszebom trzebno vjicij ledzi ducha, ledzi dejalistov, chternich celem je dobro Rzeczpospolitej i Słovjanov.

Slavia Occidentalis

prof. M. Rudnjickji v spravje „Zrzeszë"

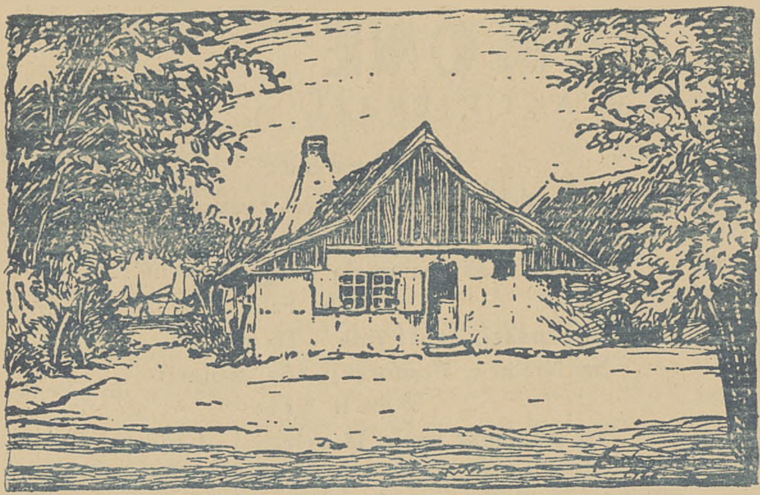
(postępni vątk)

Chcemeż sę przëzdrzec kuleż też bełо nech cepłech vspomjinkov na temę zach.-pom. ksiżętov, chterne tak mocno vzreszełe v. R. Pokaże sę hevo, że beł artikjel v zvjąszczu z 300-lecim wumercigo Bog XIV (V, 8), pogrzebnô mova na jeho tczę (V, 9, 10), reszta to noprostszi fakte z żëcigo belnjeszech ksiżętov podoné v roczeznach (V, 10). To vszetinko. Dlotego njewuzasadnjoné je też załamjivanjé rękov v. R. To bele n a s z i ksiżęta, chterni provdac robjile może i vjele felov, le woni żële, procovele, zafulovale czas historeji, reprezentirovale norodspołecznosc pomorską i wo njech spomjinac i przëboczivac jech muszimë. Kureszce znjemczenjé Pomorzigo przënomji v cządze je wuspravjedlevjoni. Kto Pomorzce mjoł dac nową civilizaeeję? Polskô nje, bo sama jeji na gvołt brëkova. Znądka znjemczenjé mjastov, klosztorov, rovno z mocka szło na Pomorzim jak i v Polsce. Lud też chutinko sę nje zgermanizirovoł: jesz z kuńca XVIII st. nad Persantą godają po kaszebsku. Vjic nje trzebno vjinjic leno najech ksiżętov, le i czase preskjich krolov i porozbjorovi czase Polskji, chterne lud dobjiłe.

Na str. 212 je takji zdanje: „W piętnastu tomach SO jest znaczna ilość studiów z tego zakresu. Kto chce może ich argumentacje sobie przyswoić i nie będzie potrzebował przeżuwać zwalczonych poglądów nauki obcej". Na tim molu pozvolaję sobje zrobjic môłą digresję i przedłożec kjiłe zdanjov z książkji prof. Tad. Zielińskjigo „Świat antyczny a my", Zamość 1922. Tam czetajemë na str. 108 „Właśnie teraz prawdzie historycznej, temu oku historii, jak zowie ją Polibios, grozi największe niebezpieczeństwo ze strony jej dwóch odwiecznych wrogów: n a c j o n a l i z m u oraz p a r t y j n o ś c i; co to zaś znaczy, nietrudno pojąć. Nie wiem, czy wiadomo wam, panowie, co pewni pisarze rozumieją przez moralność hotentocką? Termin ten ma źródło swe w anegdocie, niezbyt zapewnie wiarygodnej, jakoby pewien Hotentot, na pytanie misjonarza, co jest dobro, a co zło, odpowiedział: Jeśli sąsiad zabierze mi żonę, to jest to złe, jeśli zaś ja zabiorę sąsiadowi żonę, to jest to dobre. Teraz zrozumiecie, że owa zasada hotentocka miewa zastosowanie nietylko w stosunkach prywatnych — tam nie jest ona groźna, tam możemy z niej śmiać się — o wiele niebezpieczniejsza bywa ona w dziedzinie interesów narodowych i partyjnych". Przëznac muszi v. R. (pomjijaję tu SO), że polskô nowuka nje je bez wumeslnosce. Povożnô nowuka polskô stoji njeroz v rażąci procemnoce z nowuką wuczoną v szkole strzedni. Vezmë ntp. ksążkę V. Moszczeńskji i H. Mrozovskji „Podręcznik do nauki historii na II kl. gimn.", Lvov 1934. Na str. 47 wodkrivomë „Jeden z namiestników polskiego księcia w Gdańsku, widząc rozbicie i osłabienie Polski, przybrał samowolnie tytuł książęcy" — „Ale Świętopełk przy pomocy innego księcia dzielnicowego urządził zdradziecką napaść na Leszka, pozbawiając go życia (w Gąsawie 1227). Ju njeroz beła vëkazivanô felovatosc pjerszi teoreji i dziso v povożni nowuce njijak v rechubę nje je branô. Na jakji ôrt doszło do nej zmjiłkji, vëkozoł Małeckji v svojech „Studiach Herald." (Zrzesz V, 3, 7). I rozvjidnjac nje trzebno, chto beł autorę wochebe, chterni kuńcę beła smjerc Leszka. Pravje tim „innym księciem dzielnicowym" beł Vładisłôv Odonic, ksiżec kaliskji. Dlote też wuvożaję, że złë wu naji naleze sę jakjis fel historiczni, abo, kjej dovnjij bełо wopjarcé so wo njemjeckjich wuczonich, to mdze to przevjinjenjé drobné i możno go nama chudzij vëboczec, njigle v. V. Moszczeńskji, docentovi Univ. J. P.

Według mje tak polskji wuczeni jak i njemjeckji robją nę samę felę. Wobje starne chcą vëkozac svoje pretenseje do pomorskjich zajmov, a njicht be przedstavjic bezstronno dzeje nje chce sę przedzërzgnąc v Pomorenka. Dlote są fele wo trvałim podbjicim Bolesłavov, wo polskjich namjestnjikach ve Gduńsku etc. Njemcë zôs spjevają wotvartno; Kaszebji to Vendovje, a Vendovje to Germanovje (jinaczij Lorentz v „Gesch. d. Kasz.", gdze Vendovje to Słovjanovje). Njicht przëtim przëznac cze podsztrichnąc njechce wo zacządkovi njezavjisłosce państvovi Pomorzigo, chterno pozdnji stało sę zemją spjerną mjidze Polską a Njemcami. Wokomë te wuczałi polskji dosc pozdno zainteresirovele sę Pomorzim, szczegolno Zopodnim; prôc zôs Institutu Bałtickjigo na serjo brac njeje możno.

Njewuzasadnjoni je też na str. 210 sąd wo naju v zvjąszczu ze smjercą T. G. Masaryka. Më szacejemë T. Masaryka jakno człovjeka vjelgjigo, chteren słovjańskjimu svjatovi przënjos czestnję, tak jak Polsce Jozef Piłsudskji. Choci Piłsudskji vjele napseł Njemcom krëvji, to nje przeszkodzaje to Loesznerovji cze jinim nazevac go „der grosse Marschall". Provdac zle sę stało, że pravje za Masaryka beł nen njeszczęstni napod na Ceszińskji Sląsk. Ale v. R. mô v tim przipodku jeden le punkt zdrzenjigo i jedną naji sądzi mjarą. Vëd vo sę, jaknobe v. R. wuvożoł to za złosc z naji strone, kjej dobri słovo i provdę wo Masaryku napjisale jesmë. Wuvożaję, że tak mołimi nje jesmë, żebe leno złosc robjic i v. R. jakno wuczałi vjinjen głębji vezdrzec v naji dobri chęce, a nje szekac leno snodkjich przicziпov.

Rysunek: O. Herdemertensena
(Gryf 1925)

J. PIŁSUDSKJI MOVJEŁ:

„Jedynie czyn ma znaczenie. Najlepsze chęci pozostają bez skutku, o ile nie pociągają za sobą następstw praktycznych.

W każdym narodzie ceniona jest tylko jego samodzielność. Tylko rzeczy własnymi rękami robione posiadają istotne znaczenie.

WYSIŁEK I PRACA — TO NASZ CEL I OBOWIĄZEK!"

Aleksander Majkovskji

PJESNJÔ GBURA

Jô z cvjardi zemji kęde vrzos
I kamiń łomją płegji,
Kęde pszenice złoti kłos
Nje vzeńdze v skjibje długji.

Jô z zemji kęde chojne pjeń
Żevjicę v słuńcu varzi
A żnjiv za pełen proce dzeń
Nje vjedno Pon Bog darzi.

Jô z zemji kęde vojska spją
Ju klątve vjek sę mjijô
I jezora vev njebo zdrzą
Z vězgodkę v modrim klinje.

Jô z checze, v chterni mocni sząb
Bjił mjecz i płom i zdrade,
A wona trzima njeba dąb
A njicht ji nje dô rade.

Bo kaszebskji ji bronji gbur
Jak voj v żelożnim szłomje.
A gbur to mur, a gbur to mur,
Chteż gbura — gbura złomje.

(Vějimk ze „Strachov i zrękavjinov")

Prôca Koła Akadem. Kaszebov v Kartuzach

Młodi to Koło mô ju belni dorobk za sobą. Věkozoł to pjerszi rok (1938) jego robote. Zebranjov beło pjińc; na njich věgłoszono dva referate: kol. Komkovskji „O ideę pomorską" i v. mgr. Cylkovskô „Jęz. prasłowiański, jego rozpad na dialekty ze szczególnym uwzględnieniem grupy łechickiej". Dnja 24. IV. Koło wurządzeło akademję na tczę dr Majkovskjigo, chterna zgromadzeła vjele ledzi. Na akademiji ti vjele dovjedzało sę, chteż beł Majkovskji i co won v svojim żecim zrobjeł. V lece Koło věstavjeło „Vreje" Fr. Trédra; stovô sę ju zveczaję, że akademjice co roku pokożą co kaszebskjigo. Szteka ta ceszeła sę dosc vjelgjim povodzenjim i wo njéj dalesmě spravozdanjé v wostatni „Zrzesze". Nje zaboczało Koło też wo svojich członkach, dlote też wurządzeło dvje viczeczkji do Cetnjeva i Łączina.

Starą Koła povstało „Tow. Ochrony Kaszubskiej Sztuki i Przemysłu Ludowego", wo chternim pjiszeme v dzisejszi „Zrzeszě". Przěczenjiło sę też do wotemknjęcygo vestave kaszebskji wu v. dr Majkovskji, belno ji pomogając.

Vjele zavdzęczac noleżi prezesovi Koła v. Arendtovji Aleks., chteren vjele vłożeł v procę Koła i jesz baro vjele zrobji.

Dechu. v kroj lecë Veletov
Zarzekłech budzee wotrokov. . .

VZENJIK ARKONË

71 Tragedejô v 4 aktach — AKT PJERSZI

D e c h :

Dobecé!

D e c h e :

Svjęti zdar!

D e c h IX :

I mdze
Pod Slavję z te pjerszi tu fudameńt,
A zrodzi ję belną ten hevo gruńt,
Chteren Słovjańskji leno je.
Z provdë lubjenjô bjerzë moc
Mjełosc, oh mjełosc tatczeznë
Njecë nom procem zvjartich ł'żë,
Nje dej sę wotmętom tu strec!
Mstega jô, Procem szed jem msce.
Kroj wojcov, kroj mjeli jem bratom doł,
Le ceż z nje dzis — jakbe to smętku chcoł
Zdrzë, senje, jak dzisi sę płoszi krol
Nje zemji, le mjonę co chrzconi bol.

D e c h X :

Njigle stądk pudzesz wotroku
Krzosac vëgasłi wognjiszcza;
Njigle stądk gvjozdę porenku
Zakrzosisz v łęku zemjiszcza;
Njigle stądk, njigle vstanjesz stądk,
Zapłaczë! Zmoczë popjoł ł'zą,
Be v wocze, be v gordzel nje kurzel ce,
Dmuchani dechę tech, co chcą
Żnjicovac smętkem svojim vątk
Postępni rodni starkov naj,
Co v je-zmje pochlebstva svoj strivają
Rodni gon — lud svoj ceganją —
Karkov słeżalstvu zgjibają...
Oh parche! Chteż zrodzeł vas bladich — łeż?
Chteż stręptoł vas v młedę, gnoj — czarci
cud...?
I mota też chvałę!

D e c h e (churę):

Strzod parchov!

D e c h X :

Leż,
Spjëj lepji, żle mocë dosc nji mosz v se,
Bo pjołun, woct v pjicu tam cebje żdże,
Jô jeden zimk ledov wu naju chcoł
E dobrze vjesz, svjądę jem jaką mjoł.

D e c h e :

Më don ë, ju dele mu cvjardą torcz.

D e c h :

Vzętą z lubjenjô tatczeznë

D e c h e :

Na pjerse mu dele z nas z dzejov torcz

D e c h :

Z njim jesz roz guslą dergnjemë

D e c h I :

Jesz naszi, czoł! jidą. To zażarti
Są Njemce, Pomorskji zôs zapjarti

D e c h III :

To jidą jesz cenje le cenjov! Chlech,
Chlech szarpje, że vëzdrzi tak rodni dech!
(Vchodo kjilenosce dechov szarech tak, że robją sę dvje strone z bjołech i szarech; mjidze njima Guslorz)

D e c h (szari) I :

Ha, zdrzeta va bjołi na hevo nas

G u s l o r z :

To godzena Pjotra verodza vas —
Pjotra żol leno nji mjasta!

D e c h (szari) I :

Jô chodzę ë szukom, bo sztridkji nï
Hevo tu mają jak sę vzic
Deję głepjenjô vprzek vom klec
Dobrze jim v slepka vezdrzeta!

D e c h (szari) II :

Vjemë ju dze nom trzebno jic

D e c h (szari) I :

Ale zdrzë, zdrzeta va vszetce tu
Ko v cenjach jich szarech je zapjarcé
(do decha II)
V slepjach mosz go bratinku;
Darmo jak svjętoszk zacznjesz vec...

D e c h (szari) II :

Czë mom go, czë nji mom, to rovne ce!

D e c h (szari) III :

I boczë, bo vodą tu vorzknjesz mje
Njigle ce połknje Gładobog...

D e c h (szari) II :

Va procem mu jesta przez apartnosc
Zgrove; jak më, njech spjevje rog...

D e c h (szari) I ;

Ha, zdrzeta tim wobum wo pjerszosc je

D e c h IX ;

V ledu głëpjenjim gves — ha, ha...

D e c h (szari) I :

Ten stori mô vpravę v tim — rzek to mje

Postępni vątk mdze.

„Tow. Ochrony Kaszubskiej Sztuki i Popierania Przemysłu Ludowego“.

Starą Koła Akad. Kasz. v Kartuzach założono tovarzestvo pod vežij vēmjenjonim zévjiszczę. Zebranjé jinformacijno-worgan. wodbeło sę 23. VIII. pod przevodnjictvę v. vicest. Cz. Budnika. Na nim zebranjim vēłoniła sę sprava, cze mô to bec tov. wosobné, cze zvjązané z gdińską „Stanicą". Dlote też vebrano komitet 5. chterni mjele porozmjec sę ze „Stanicą“ i zdac spravę postępnimu zebranju. Grepa, chterna chca zrzeszinjigo ze „Stanicą“, wurządzeła ju zebranjé 12. IX., chterno rovnak venjiku nje dało. Dopjerze valné zebranjé, zvołoni przez komitet 5 na 17. IX. założeło tovarzestvo. Na zebranjim tim przē 24 ledzach, za tim, żebe tov. beło wosobné, głosovalo 23. Trzebno zaznaczec, że „stanjicovcov" na zebranjim nje beło. Zarząd vēbrano: prezes — v. Kolka J.; viceprez. — v. Meissner Vł.; pisorz — v. Majkovskô Fr.; skarbnjik — v. Kolkova Ag.; członk zarz. — v. Necel. Tov. mô na celu; a) szerzyć wśród społecz. pol. zamiłowanie i poszanowanie zabytków kultury i sztuki lud. kasz.; b) zabezpieczyć od zagłady i zniszczenia wszelkich zabytków kultury i sztuki lud. kasz.; c) gromadzić i opracowywać materiały nauk., dotyczące sztuki lud. i przem. lud. kasz.; d) popularyzować i rozwijać wiedzę o kulturze i sztuce lud. kasz.; e) propagować i dbać o turyst. i letniska na Kasz.; f) popierać sklepy i kioski dla zbytu wyrobów kasz. sztuki i przem. lud.; g) zorganizować nowe warsztaty wyrobów kasz. a istniejące zachęcać do udoskonalenia. Do tov. zapjisało sę 40 ledzi.

Jan Patock

Rëbok ë ribka

(Povjostkji kaszebskji, dzél III)

Nad morzę mjeszkoł roz wubogji rëbok ze svoją bjałką v bjedni chôce. Chodzeł co dzeń na rëbe, ale całi tidzeń nje wułovjił njic. Bjëda beła wu njego, nji mjoł njic do jedzenja i do pjica. Jaż v sobotę wuchvecoł mołą ribkę. Ribka ta sę wodezva do njego ledzkjim głosę:

Vsadzë mje nazod do vodë, ë jô ce dom vszetko, co te le bdzesz sobje żecził". Rëbok ale wodpovjedzoł: „Co vjększi jak vesz, to dodom bjerz, a lepszi vrobel v ręce, jak sto gołąbkov na dachu". Ribka ale povjedzała: „Cež to ce pomože, kjej të mje zjesz. Jô jem takô mołô, a të sę ze mje nje najesz". A wona go tak długo proseła, jaż won rzek: „Jô puszczę ce ribko, kjej të mje novi budink spravjisz". Rëba povjedzała: „Bjej le dodom, novi budink ju stoji". Wuvjerził to rëbok ë vsadził rebę do vode. Wona rzekła: „Kjej të so bdzesz znov co żecził, tej przińdz d, morza a zagvjiżdże, jô przëpłenę ë tobje pomogę".

Rëbok poszed dodom. Zamjast wopszarponi chotë stojoł novi masivni budink. V jizbach bełe novi meble, v kuchnji beło vszetkjigo dosc do jedzenja ë do pjica. Rëbok wusod so z bjałką do stołu, jedle ë pjile ë bele vjesołi. Ale jak trzë dnji mjinęlë, povjedza rëboczka do rëboka: „Chłopje, jes të ale głupji! Nji mog të so mjec co lepszigo żeczoni, jak ten budink! Bjej do rëbe a povjedz ji, że chcesz mjec vjelgji dvor ë pałac". Rëbok ale povjedzoł: Jô mom dobri ten budink, lepji so v njim mjeszko, jak v ni stori budze, chterną mog nom pjerszi sztorm wobalec! Jô nje pudę!" Ale baba godała ë godała, vëzëvała strecha wod głepcov ë dokuczała mu tak długo, jaż won do morza szed ë zagvjizdoł. Rëba na vëtkła głovę z vode ë so pitała: „Cež të chcesz?" Won wodpovjedzoł: „Moja bjałka nje chce tak, jak jô chcę!" Rëba so pito: „A cež wona chce?" Rëbok rzek: „Wona chce mjec vjelgji dvor ë chce mjeszkac v pałacu jak panovje szlachta". Rëba wodpovjedzała: „Bjej dodom, co të so żeczisz, to też ju je!" Rëbok szed a na mjejscu budinku stojoł pałac ë do njego przënolegoł vjelgji dvor. Mjeszkale ters z bjałką jak jakji panovje. Pitoł so chłop bjałkji: „Mosz të terusku dosc?" A wona rzekła: „Jo!"

Mjinęło trzë njedzele, a baba povjedzała: „Chłopku, të muszisz jisc do ti rëbe, bo jô chcę bec krolovą!" Won wodrzek: „Wobarchnjała të babo? Nji mosz të so dobrze? Rob co chcesz, jô nje pudę". Ale baba nje przestała gadac ë szczekac, jaż won poszed nad morze, zagvjizdoł, voda so zburzeła, zaszemjała, v pjanje pokozała sę rëba ë rzekła: „Cež të so żeczisz?" Won rzek: „Moja bjałka nje chce tak, jak jô chcę. Wona chce bec krolovą!" „Bjej dodom, wona ju je krolovą" wodrzekła rëba. Rëbok szed dodom. Zamjast pałacu stoji nad morzę vspanjałi zomk krolevskji. Przed bramą je żołnjerskô vacha, v zomku lotô lecznô wobsłega, a rëboczka sedzi na krolevskjim tronje, mô złotą koronę na głovje, przë nji wuvjijô sę szlachtę, przed nją kłonjają sę generałovje. Rëbok pitô so: „Jes të terusku szczestlevô?" A wona wodpovjedza: Jo!

Tak mjinęłe trzë mjesące, a baba rzekła do rëboka:

„Chłopje, to njic nje pomoże, muszisz jisc do ti rëbe. Jô chcę bec papjeżę!"

(Postępni vątk mdze)

Co sę czëtô ë czeie

V wostatni „Klëce“ (15. IX.) mjelejesme dva artikle wo „Zrzeszë“. Pjerszi z mocnim titlę „Separatisce“, zadzevjił nas njeznajomotą temë, chterną to jaż vëkozoł red. nacz. v. Schroeder Franc. Na dregji „Niech to czyta Zrzesz Kasz.“, przez vzgląd na vejątkcvo chlezdrzovati vsebót, nje wodpovjeme njijak. Możeme autorom leno polecec Tuvima „Polski słownik pijacki i antologia bachiczna”.

Na str. 7 mome do zanotovanjô baro njemiłi fakt, v chternim zavjinjiła też redakcejô. Zamjeszczenjé Kl. Derca „Ballada o mistrzu Berkanie i trzech pomorskich żupanach“ bez podanigo autora je karigodni. Më przëpomjinajeme, że balada ta drekovanô beła v „Gryfie“ 1910, nr 9, str. 280—284, a autorę je Al. Majkovskji. V. Derc przerobjił sę ją som bez vszetkjigo; na te rzecze „Kleka“ muszi zvarcec wuvogę,

— V „Orędowniku” z 5. IX. mome artikjel mgr. Fr. Prz. „Separatyzm polityczny na Kaszubach. Dokąd zmierza akcja „Zrzeszë Kaszebskji?“. Zastanovjającim je, że endeckji gazetnjictvo na rozkoz zaczęło v tim samim czasie nas napodac. (Zrobjeła tó „Klëka“ za pjenjądze mjasta Vejrova, zrobjeł to „Kurier Poznański“ ij.). Më procem temu njick nji momë, le jedno: vastovje ni mogle be sę rovnak podpjisac całim nazveskjem. Czegoż so mają bojec: czekô jich novjikszô tcza za vëkrecé zdrajcov i separatistov. Vjic hejże na zejca z vastą Fr. Prz. na czele! Më żeczime vama vjele szczescigo, senovje Polskji szlacheckji.

— V Vejrovje na renku wodkrele grob przedhistoreczni, v chternim naloz kustosz muzeum morskjigo dr Janina Krajevskô dvje urne z popjołama i resztkji pocorov koralovech. Te znalezeska mają bec zoczątkę muzeum kaszebskjigo v Vejrovje.

— Dnja 4. IX. tr. v Gdinji-Cisovje v wobecnosce voj. Raczkiewicza i X. bisk. Okonjevskjigo wodbełe sę coroczné dożinkji kaszebskji.

(Slavia Occidentalis, dokuńczenjé ze str 66)

Telé wo spravach historecznech. Możno be jesz vjele wo njich napjisac; postarome sę wo to, be v postępnich numrach bełe i artikle wo książętach vzen.-pomorskjich. Kureszce wo njich pjisele jinni v historejach Pomorzigo i artikłach, wostatnjo Majkovskji v svoji „Historeji Kaszebov“. Vjele be jesz trzebno diskutovac, ale czas na jinszé sprave.

Brunon Sobczak.

— Dnja 4. IX. wodbeło sę wotemknjęcé „Domu Rybaka“ mjona gen. Orlicza-Dreszera. Wotemknjęcé dokonele v. vojevoda Raczkiewicz i ks. biskup Okonjevskji.

PRZEZER VEDAVOV

— Jantar. R. II, 3 (7), Gdinja. Artikle: Roman Grodecki — Bolesław Krzywousty, w 800-ną rocznicę. Francis J. Bowman — Gustaw Adolf II. i Reformacja. Jan Czekanowski — Prolegomena polsko-niemieckiej dyskusji antropologicznej. Józef de Keuster — Konkurencja Antwerpii i Roterdamu w obrotach z krajami bałtyckimi.

— Ruch Słowiański, R. III, 8; Lvov.

— Dnja 28. IX. wodbeło sę v „Dworze Artusa“ v Tornju jinauguracijné zebranjé „Stanicy”. Na program zebranigo złożeło sę za przemovjenjim vstępnim przev. v. mgr. Kreffte referat red. mgr. A. Bukovskjigo i vëgłoszenjé njeznonech kaszebskjich tvorov literackjich. Z vjolgą wuvogą vësłechele wuczestnjice przemovjenjigo v spravje działalnote vëdovcov „Zrzesze Kasz.“, wostatnjo baro często napodanji przez pevjen dzél gazetnjictva polskjigo. Stovjani zarzute „Zrzesze“ v przevożni mjerze venikają z moli jesz znajomote deji kaszebskji i provdzevich zamjerzenjov ji tvorcov. V wożevjoni diskuseji na temate poreszoni v cekavjim referace zabjerele głos m. jin. vv. Jonas, dr Łukowicz, mgr. Wojnowski. Schwartz, A. Labuda. mgr. Krefft.

Dalij vëgłoszono kjile tvorov literackjich kaszebskjich, chterne vëgłoszele vv. Kullas i Bianga (Dz. Byd.)

Tłukjem Zrzeszë Kaszebskji v Kartuzach.